

vien työntekijöiden soveltuvuus ja pätevyys avoimiin työpaikkoihin nähden, sillä ilman länsimaista koulutusta ei pärjää kilpailussa avoimista työpaikoista. Eräs asiaan liittyvä kysymys on Euroopan demografiset ongelmat ja tarvitaanko tulevaisuu-

nessa tämän takia lisää työntekijöitä. Monipuolinen keskustelu aiheesta päättyi pohdintoihin poliitikkojen vastuusta keskeisten kysymysten osalta ja että kaikkiaan juuri hallittu maahanmuutto olisi hyvä asia.

Tieteen päivät 12.1.2013 Helsingissä

Väestökrisi ja sen taittuminen

Ismo Söderling, Siirtolaisuusinstituutti

Professori Antti Erkkilä Itä-Suomen yliopistosta esitelmöi väestön ja ekologisen tasapainon välisestä yhteydestä. Kuva: Ismo Söderling.

Tieteen päivillä on Suomessa vankka perinne. Tänä vuonna tapahtuma järjestettiin 14 kerran. Kahden vuoden välein pidettävät päivät aloitettiin varsinaisesti 36 vuotta sitten. Tieteen päivät tuo akateemisen tutkimuksen lähelle kansalaisia. Usein korkeaksi mielletty yliopiston kynnys madaltuu, ja luentosalien ovet aukeavat; tiede avautuu ihmisen työnä, totuuden etsintänä ja pohdintana. Vuoden 2013 tieteen päivien teemana oli ”Kriisi – uhka ja alku”. Yhtenä näkökulmana oli tarkastella myös väestökysymystä sessiossa ”Väestökrisi ja sen taittuminen”.

Sessioon oli kutsuttu kuusi asiantuntijaa. Puheenjohtajana toimi erikoistutkija Riikka Shemeikka kuntoutussäätiöstä.

Ensimmäisenä puheenvuorona kuultiin professori **Veijo Notkolan** ja erikoistutkija **Riikka Shemeikan** alustus ”Taittuuko maailman väestökrisi”. On hyvin tiedossa, että maailman väestönkasvu on hidastumaan päin. Juuri on ylittynyt 7 miljardin raja, ja seuraava miljardi saavutettaneen vuoden 2025 paikkeilla. On oletettavaa, että väestönkasvu päättyy noin 10 miljardiin. Tämä selvinnee, kun YK julkistaa uusimman väestöennusteensa keväällä 2013. Vaikka yleisesti ottaen hedelmällisyys (lapsia naista kohden) on laskenut, niin lapsia syntyy paljon, koska synnyttävät ikäluokat kehitysmaissa ovat suu-

ria. Esimerkiksi Keniassa puolet väestöstä on alle 15-vuotiaita.

Dosentti **Karri Silventoinen** Helsingin yliopistosta puhui aiheesta ”Väestön hyvinvointi ja tautikirjon muutos”. Silventoinen jatkoi siitä, mihin edelliset puhujat päätyivät. Hän tarkasteli ’epidemiologisen transition’ käsitteen avulla väestönkehitykseen liittyviä tekijöitä. Epidemiologisella transitiolla tarkoitetaan tautijakauman muutosta väestössä. Tiedetään, että tarttuvat taudit ovat olleet keskeinen ihmiskunnan väestönkehitykseen vaikuttava tekijä. Parantunut ravitsemus- ja hygienia-taso ovat vähentäneet infektio-tautien merkitystä, mutta samalla runsas rasvojen käyttö ja lihavuuden yleistymisen ovat lisänneet monien kroonisten tautien riskejä.

Tutkijatohtori **Elina Einiö** selvitti teemaa ”Terveys puolison kuoleman jälkeen”. Tutkimuksessa todettiin, että leskien kuolleisuus oli ensimmäisen kolmen kuukauden aikana puolison kuolemasta lähes 50 % suurempi kuin niiden, joiden puoliso oli yhä elossa. Kuoleman todennäköisyys laski leskeytymisen kulumisen myötä. Tutkimus vahvisti kansainvälisiä havaintoja siitä, että leskeksi jääneillä oli paljon myös terveysongelmia ensimmäisen puolen vuoden aikana puolison kuolemasta.

Allekirjoittaneen **Ismo Söderlingin** teemana oli ”Muuttoliike ja kriisit – onko menneen tuntemisesta apua tulevaisuuden ennustamiseen”. Jaoin muuttoliikkeeseen liittyvät kriisit kolmeen ryhmään: **terveystekijöihin**, **ympäristötekijöihin** ja **kohtaamiseen** liittyviin tekijöihin.

Terveystekijät voidaan jakaa globaaliin ja kansalliseen tarkasteluun. Globaaliin tarkasteluun liittyvät pandemiat, joista viimeisin oli Espanjantauti noin 90 vuotta sitten, siihen kuoli noin 50 miljoonaa ihmistä. Tauti aiheutti jonkin verran muuttoliikettä. Uusia pandemioita ei ole todettu. Tosin sikainfluenssaksi nimetty pandemia ilmaantui vuonna 2009. Koska alkuvaiheen havaintoja tehtiin Meksikossa, vaikutti se Meksikon ja USA:n väliseen siirtolaisuuteen USA:n kiristäessä rajakontrolliaan. Paikallisesta tasosta totesin, että Suomessa infektiotautien seulonta tavoittaa n. 15 % maahanmuuttajista. THL:n tutkimuksen mukaan C- ja B-hepatiitin esiintyvyys Suomen maahanmuuttajissa on ”niin korkean, että seulonta olisi kustannustehokasta”.

Muuttoliikkeen **ympäristövaikutukset** jaoin kolmeen osaan: kuivuudesta johtuviin tekijöihin, tulviin ja ihmisten itsensä aiheuttamiin tekijöihin. Kuivuus on huomattavalta osin vaikuttamassa esimerkiksi meksikolaisten muuttoon Yhdysvaltoihin. Taustalla ovat toki myös elinkeino- ja väestörakenteen muutokset. Tulvat ja sateet ovat tunnetusti piinanneet Bangladeshia ja Thaimaata. Mikäli ilmastonmuutoksen yhteydessä vedenpinta nousee metrillä, tietää se yli puolelle kummankin maan väestöstä siirtymistä uusille asuinalueille. Jo nyt oletetaan kaikkiaan 10–20 miljoonan bangladeshiläisen ympäristösiirtolaisen asuvan rajan takana Intiassa.

Ihmisten omien rakennelmien aiheuttamista väestösiirroista tunnetuimmat lienevät Fukushiman ydinonnettomuuden johdosta (n. 600 000) ja Jangtse-joen patoamisesta (n. 2 miljoonaa henkeä) aiheutuneet muutot. Toki ympäristötekijöiden vuoksi on jotain jo tehtykin. Esimerkkinä käy Almeiran alue Etelä-Espanjassa. Vielä 30 vuotta sitten Almeira oli Euroopan ainoa aavikkoalue. Paikalla on nyt laaja kasvihuoneviljelyalue, joka tuottaa huomattavan osan EU:n vihanneksista n. 30 000 pohjoisafrikkalaisen laillisen työntekijän toimesta.

Tällä hetkellä ympäristömuutto on noin 10 % kaikesta siirtolaisuudesta. Ennusteiden mukaan vuo-

teen 2050 mennessä ympäristösiirtolaisuus kymmenkertaistuu.

Kohtaamis-osiossa totesin, että ”onnistunut kohtaaminen, akkulturaatio ja kotoutuminen vähentävät kriisiytymisen mahdollisuutta”. Esimerkkinä käytin Ruotsissa juuri ilmestynyttä raporttia ”Somalier på arbetsmarknaden – har Sverige något all lära? (Somalit työmarkkinoilla – onko Ruotsilla jotain oppimista?). Erinomaisesti toteutussa raportissa peruskysymys kuuluu: ”Miksi somalien työttömyysaste on alhainen Yhdysvalloissa, mutta korkea Ruotsissa. Miksi somalit menestyvät yrittäjinä USA:ssa?”. Raportissa asiaa tarkasteltiin laajasti ja perusteellisesti. Yhden päätuloksista voinee kiteyttää seuraavasti: ”Ruotsissa maahantulo on helppoa, mutta työmarkkinoille tulo vaikeaa”. Juuri väitelleen Tiina Ristikarin väitöskirjan mukaan tilanne on paljolti samanlainen Suomessa, sillä meikäläinen ay-liike ei juurikaan koe maahanmuuttajien työvoimakysymyksiä omakseen.

Lopuksi tarkastelin suomalaista ja ruotsalaista mediakäytäntöä suhteessa muuttoliikkeeseen ja maahanmuuttajiin. Suomessa etninen tausta on edelleen jopa otsikoinnin väarti (”Vietnamilainen nainen löytyi ojasta surmattuna”, HS 6.1.2013). Ruotsissa ja muissa länsimaissa tällaista etnistä leimaamista ei julkisuudessa juurikaan esiinny.

Esitelmäni lopussa totesin, että mielelläni näkisin ”suvaitsevaisuus”-termin joutuvan unholaan. Mielestäni käsite on epätasa-arvoinen (”suvaitsemme teitä”). Suosittelin suvaitsevaisuuden sijalle käsitteitä kunnioittaminen ja hyväksyminen. Toivottavasti esitystäni kunnioitetaan.

Viimeisenä esitelmöitsijöinä olivat metsäalan professorit **Harri Siiskonen** ja **Antti Erkkilä** Itä-Suomen yliopistosta. Esitelmässään ”Väestönkasvun vaikutus ekologiseen ja sosiaaliseen uusiutumiskykyyn” he totesivat, että maailman metsää häviää noin 0,5 hehtaaria joka sekunti. Tällä on toki selkeitä väestövaikutukset, sillä maapallon metsä häviää samassa tahdissa kuin väestö kasvaa. Toisaalta onnistuneita metsitysprojekteja on suoritettu mm. Namibiassa, jossa esitelmöitsijät ovat olleet tutkimassa väestön muuttamista metsitetyille alueille. Ongelmana ovat huomattavat HIV/AIDS-esiintymät, jotka heikentävät sosiaalisten yhteisöjen toimintamahdollisuuksia.

Kaikki kunnia Helsingin yliopistolle päivien järjestämisestä. Olisi mitä suositeltavinta, että muutkin korkeakoulupaikkakuntamme innostuisivat asiasta.